

Natalija Ulčnik

Univerza v Mariboru

Filozofska fakulteta

Slovenija

natalija.ulcnik@um.si

Slovenščina na dlani – inovativno e-okolje za učenje slovenščine

V zadnjih letih je močno narasla potreba po prosto dostopnih digitalnih učnih gradivih, s katerimi najširšim množicam uporabnikov in uporabnic omogočimo dostop do znanja po principu kjer koli in kadar koli. Tudi na Univerzi v Mariboru smo se odzvali na nacionalno pobudo po pripravi novih učnih jezikovnih e-orodij in razvoju inovativnih učnih praks. Med letoma 2017 in 2021 smo na Filozofski fakulteti, Fakulteti za elektrotehniko, računalništvo in informatiko ter Pedagoški fakulteti zasnovali in razvili spletno okolje *Slovenščina na dlani* (<https://slo-na-dlani.si/prijava>), ki je namenjeno učenju in poučevanju slovenskega jezika ter spodbujanju prožnih in inovativnih oblik učenja ob hkratnem razvoju jezikovnih virov in tehnologij.¹

Slovenščina na dlani je primarno namenjena rabi v izobraževalnem procesu, in sicer za obogatitev jezikovnega pouka. Izhaja iz učnih načrtov in katalogov znanj ter ponuja številne vaje, naloge in razlage, ki so primerne za osnovnošolsko populacijo (od 6. razreda) ter dijakinje in dijake vseh letnikov.² Prost dostop do spletnega okolja pa obenem omogoča, da so vsebine na voljo tudi vsem drugim uporabnicam in uporabnikom, ki bi želeli preveriti, utrditi ali nadgraditi svoje znanje slovenskega jezika. Vstop v e-okolje je možen na tri načine: (1) z Arnesovo digitalno identiteto (za učeče se in učiteljice, učitelje; vstopimo s klikom na ikono Arnes; uporabijo se obstoječi podatki), (2) z registracijo (za druge uporabnike in uporabnice, torej izven formalnega procesa

¹ Razvoj e-okolja sta sofinancirali Republika Slovenija (Ministrstvo za kulturo) in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.

² V projektu je aktivno sodelovalo petnajst vzgojno-izobraževalnih zavodov (osnovnih šol, srednjih šol in šolskih centrov), pri čemer je bil vključen tako učiteljski kader kot tudi skupnost učečih se (prim. <http://projekt.slo-na-dlani.si/sl/o-projektu/>).

izobraževanja; vpišemo uporabniško ime, e-naslov in geslo) ter (3) kot gostje (za neposredni vstop v e-okolje; omogočene so omejene funkcionalnosti). Učiteljice, učitelji in učeči se z vstopom tvorijo učno skupnost, v kateri ima vsak svojo vlogo – prvi oblikujejo skupine in jim dodeljujejo obveznosti, imajo vpogled v statistiko reševanja in rezultate, obenem pa tudi dostop do celotne zbirke vaj in nalog ter razlag; drugi se vpišejo v skupine, opravljajo dodeljene obveznosti ali si samostojno izbirajo vaje in naloge, brskajo po bazi znanja oz. razlagah, dobivajo samodejne povratne informacije, preverjajo rešitve, pregledujejo statistiko reševanja, spremljajo lasten napredek ipd.).

E-okolje ponuja vsebine iz štirih slikovito poimenovanih sklopov: (1) Pravopis – *Vejico stresem iz rokava*, (2) Slovnica – *Slovnica v malem prstu*, (3) Frazemi in pregovori – *Modrosti poznam do obisti* ter (4) Besedila – *Berem med vrsticami*. Vsak sklop vključuje številne vaje in naloge, ki so prilagojene digitalnemu okolju in s katerimi se dosegajo različni učni cilji. V ospredju so vsebine, pri katerih se je že v predhodnih raziskavah izkazalo, da mladim predstavljajo največ težav, npr. raba vejice, velikih in malih začetnic, težji primeri sklanjatev, ustrezna raba glagolskih oblik, razumevanje frazemov in pregovorov, razumevanje vsebine besedil, sporočevalnega namena ipd. Večina nalog ima dodane kratke razlage, ki so lahko v pomoč pri reševanju vaj in nalog (do njih dostopamo s klikom na ikono 'vprašaj'), obenem pa so obširnejše in grafično nadgrajene razlage zbrane v posebnem zavihku učnega e-okolja, poimenovanem Znanje (<https://slo-na-dlani.si/znanje>). V njem so jezikovne vsebine obogatene z zgledi rabe, dodane pa so tudi ponazoritve v miselnih vzorcih in shemah ter slikovne popestritve, vse z namenom, da bi uporabniki in uporabnice lahko tudi samostojno (tj. brez neposredne učiteljeve pomoči) prišli do ustreznih rešitev, s čimer se spodbuja samostojnost in raziskovalni princip učenja. Na voljo sta tudi dve zbirki, ki se lahko uporabljata neodvisno od rabe e-okolja, to sta: (1) FRIDA (Frazemi in pRegovorI na dlAni: <https://slo-na-dlani.si/frida>), ki vsebuje celostne slovarske opise za več kot sto izbranih frazemov ter sto pregovorov, in (2) BERTA (BesEdila pRakTičnega sporazumevanjA: <https://slo-na-dlani.si/berta>), ki vsebuje več kot dvesto avtentičnih pisnih in govornih besedil različnih besedilnih skupin, zbranih posebej za namene priprave e-okolja.

V projektu smo želeli v čim večji meri izkoristiti sodobne tehnologije in jezikovnotehnološki potencial. Velika prednost učnega e-okolja je njegova visoka avtomatizacija, ki omogoča, da se ob posameznih nalogah vsakič znova črpajo ustrezni primeri iz obsežnega zalednega korpusa (to v praksi pomeni, da ima vsak uporabnik, uporabnica drugačen primer in posledično edinstveno izkušnjo z e-okoljem) ter da dobimo takojšnjo povratno informacijo o uspešnosti reševanja. Napredek in dosežki se samodejno pretvarjajo v virtualne nagrade, tj. napredovanje po stopnjah, doseganje medalj in pokalov. E-okolje je inovativno tudi

z vidika vključevanja igrifikacijskih elementov in zasnove nalog višjih taksonomskih ravni, pri katerih samodejna povratna informacija ni možna, saj je v tem primeru predvideno samovrednotenje na osnovi podanih možnih pravilnih odgovorov. S tem učeče se navajamo na prevzemanje odgovornosti za lastno učenje.

V letih 2022 in 2023 poteka nadgradnja e-okolja,³ v okviru katere želimo med drugim zagotoviti še učinkovitejšo uporabniško izkušnjo in večjo uporabnost e-okolja tudi za učeče se, ki jim slovenščina ni materni jezik. Ob koncu leta 2023 bo na voljo poseben sklop nalog, ki so tako z vidika jezikovnih vsebin kot tudi uporabljenih avtentičnih zgledov ustrezne za učenje slovenščine kot neprvega jezika. Želimo si namreč, da bi se učno e-okolje, ki se trenutno uporablja na več kot sto petdesetih vzgojno-izobraževalnih zavodih po Sloveniji in ima registriranih že več kot dva tisoč štiristo uporabnikov in uporabnic, razširilo na institucije izven slovenskega prostora in nagovorilo tudi tiste, ki poučujejo slovenščino kot drugi in tuji jezik oz. izpopolnjujejo svoje znanje slovenskega jezika. Verjamemo, da lahko *Slovenščini na dlani* obojim ponudi izvirne ideje in inovativne možnosti za popestritev jezikovnega pouka oz. usvajanje jezika.

³ Gre za projekt *Slovenščina na dlani 2: nadgradnja učnega e-okolja*, pri katerem je konzorcijski partner Slavistično društvo Maribor (prim. <https://slo-na-dlani.si/projekt>).